

Inredningstidningen HEM & ANTIK

NR 1 JAN 2007
PRIS 49:00 KR (inkl moms)
EURO 5:85 NOK 59:50

Extra tjockt
nummer!

KONSTNÄRERNAS
VACKRA VÅNINGAR

LJUSSTAKAR
- FAVORITER FRÅN
TRE SEKEL

Antik-känsla i
**BADRUUM MED
DRESSINGROOM**

41
SIDOR HEM
+ INREDNINGS-
IDÉER

Not for printing
www.dalahorse.se

Ombordad elegans med
TYG & TEXTIL

❖ BLANDA MÖNSTER & FÄRG MED STIL
❖ SIDEN, SAMMET OCH SKIRA PASTELLER

7 15884 031304905

Not for printing
www.dalahorse.se

Ljusstakarna med fyra vita hästar i varje ljushållare köpte Staffan från en man som fyndat dem på löppis i Skellefteå för 25 kr. Han hade dessutom prutat 10 kr eftersom ljushållaren var lite bränd. Vad Staffan betalade vill han inte berätta, men killen från Skellefteå gjorde en rejäl vinst.

Ovan: Överallt finns Staffans klenoder samlade, prydligt uppställda på led i skåp och hyllor.

Nedan: Staffans passion för dalahästar tändes på en sommarauktion på Öland.

”Även de nötta hästarna är vackra”

Inte mindre än 250 dalahästar har Staffan samlat sedan han hittade sin första för tre år sedan. Han har skaffat sig en gedigen kunskap om hästarna, och nu är han på väg att skriva en bok i ämnet.

Av Anna Lefvert Foto Pernilla Hed

Not for printing
www.dalahorse.se

Dalahästar har funnits i alla storlekar, från några centimeter till tre meter höga. Den röda färgen som vi idag förknippar med dalahästen har inte alltid dominerat.

H&A VETA MER

VARFÖR KOM HÄSTARNA FRÅN JUST DALARNA?

◆ **I trakten kring Siljan** var det förr svårt att leva på jordbruket, eftersom jordlotterna krympte genom arvs-skiften. Många hittade andra sätt att försörja sig på. Skickliga kurbitsmålare som målade väggar och möbler gav sig ut på arbetsresor runt om i landet. Man snidade trähästar och sålde som lite "extraknäck".

◆ **Inom kyrkan fanns en utbredd inställning till trähästar** som ett djävulens verk, men av någon anledning var just Dalarna ganska försökad från den skrockfulla inställningen.

◆ **I en gammal predikan från 1624** nämns trähästarna, ett bevis på att de tillverkades och såldes redan då.

Till vänster: Slitet, nött och sprucket, men det gör inte Staffan något. Att hästarna har en historia brukar ju synas. Den stora hästen har en torkspricka rakt igenom men hålls samman av en lång järnspik som går rakt igenom hästen.

Nedan till vänster: 1939 är ett viktigt årtal i dalahästens historia. Då ställdes den ut på världsutställningen i New York, blev en symbol för Sverige och förvandlades från leksak till prydnadsföremål. Den här hästen tillverkades som en vip-gåva vid utställningen.

En sommarauktion på Öland blev upptakten till Staffans samling av dalahästar. Efter att nästan ha bränt ut sig i ett högpresterande arbete i it-branschen, tog Staffan och hans sambo Anette en lång semester på Öland.

– Anette insåg att jag behövde göra något helt annat och föreslog att vi skulle åka på en sommarauktion, berättar Staffan.

Där ropade de in några gamla träföremål, som blev början till Staffans samling. Det urgamla och patinerade träet var en stor kontrast till den moderna värld Staffan levde i. Det kändes beständigt, långsamt och naturligt.

– När vi kom hem ringde jag efter Myrorna och bad dem skicka en lastbil för att hämta möbler hos oss. Vi hade bara italienska, moderna möbler och plast, berättar

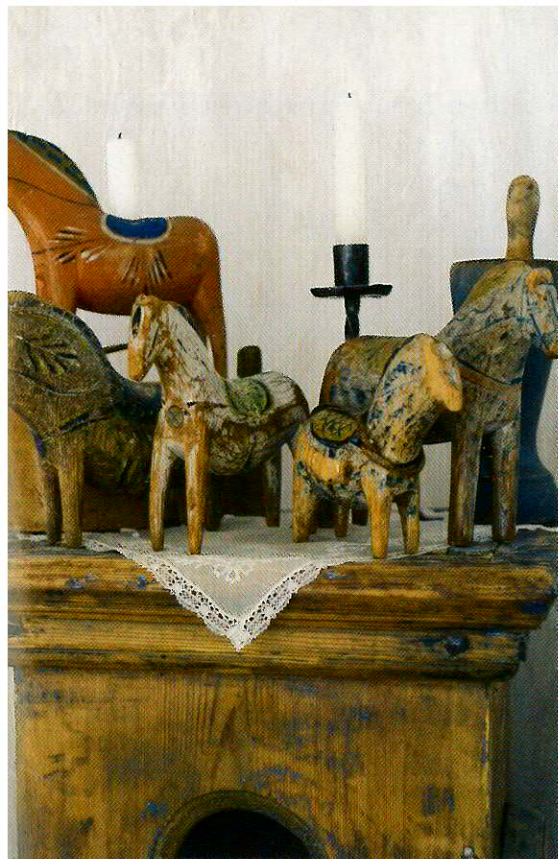
Staffan vars hem numera präglas av antika möbler och träföremål.

Och dalahästar. Överallt i huset står dalahästar på hyllor, golv och i skåp. Den första hästen hittade han ganska snart och köpte kanske främst för materialets skull.

– Dalahästen kändes liksom så ursvensk. Som en urmoder, och något djupt rotat i vår folksjäl. Jag hade tillbringat några somrar i Dalarna som barn och det kanske påverkade mig också.

Samlingen uppgår numera till cirka 250 trähästar. De flesta är av äldre modeller, från 1800-talet eller tidigt 1900-tal. Men Staffan, som under de senaste tre åren skaffat sig en gedigen kunskap om dalahästarna, menar att de ofta ser äldre ut än vad de faktiskt är. En trähäst från 1930-talet kan för

Not for printing
www.dalahorse.se

Ovan: Första kärleken. Den klassiskt röda dalahästen med ljushållaren som en sadel var Staffans första häst. Sedan dess har det galopperat på ordentligt – på bara tre år har samlingen vuxit till cirka 250 hästar.

Till höger: Hästarna på hjul överst till vänster kallas Göingehästar. De är tillverkade i början av 1900-talet och är en föregångare till Brios hästar. Det svarta mönstret gjordes av svarta från ett stearinljus.

Nedan till höger: Många av de gamla leksaks-hästarna hade hjul, och när dessa nöttes ut byttes de ut mot gamla trådrullar, som på denna häst.

ett otränat öga lätt tas för att vara hundra år äldre. Och trots att trähästar tillverkats i Sverige i hundratals år finns relativt få av de riktigt gamla kvar.

– Trähästarna var ju leksaker som slets hårt och inte ansågs särskilt värdefulla. När de var utslitna kastades de i elden och blev värme, berättar han.

Ofta var det en person som snidade hästen och en annan som målade den.

– Det gick kanske hundra snidare på en målare. Hästarna signerades sällan, men det går att känna igen på stilen vem som målat. Ibland kan man också se vem som snidat hästen, säger Staffan.

Många trähästar togs med och såldes på resor runt om i landet, därför kan man idag hitta gamla dalahästar i hela landet.

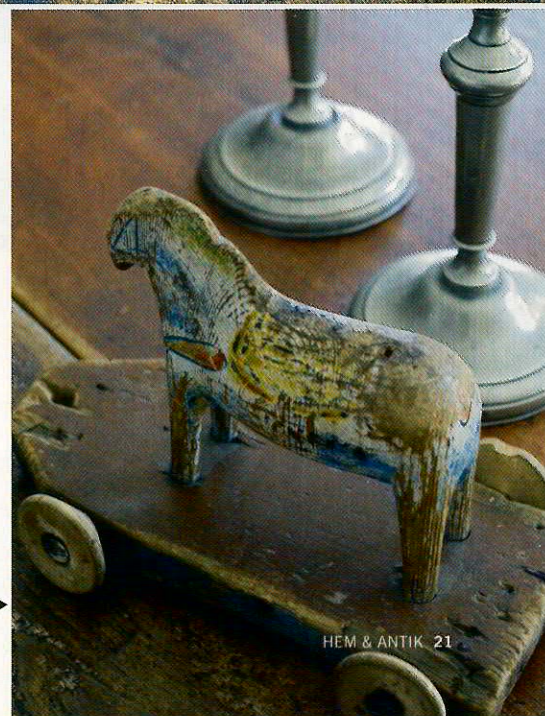
”Hästarna är en del av vårt kulturarv”

Länge snidades hästarna helt för hand, men sedan man 1922 skaffade en bandsåg i Nusnäs började hästarna att sågas efter en mall. Bandsågen blev egentligen slutet på det gamla hantverket.

Men det var inte förrän 1939 som dalahästen blev världsberömd efter att en nästan tre meter hög och lika lång dalahäst ställts ut i den svenska paviljongen på världsutställningen i New York.

– Det var ungefär då som dalahästarna började bli mer prydnadsföremål än leksaker, berättar Staffan och visar ett av de få exemplar som tillverkades för att ges bort som vip-gåvor vid världsutställningen.

Hästen har en liten silverbricka stämplad med kattfoten (trekronorstämpel), årsbokstäver och det i dalahästhistoriens viktiga årtal ▶

Min samling

H&A SERVICE

RARITETER BLIR DYRBARA

◆ **Prisnivån på dalahästar** på auktion är mycket varierad beroende på skick och ålder. Enklare hästar från andra halvan av 1900-talet kostar någon hundralapp, medan äldre hästar med ovanlig bemålning kan kosta tusentals kronor.

Allmogedalahäst, tidigt 1900-tal, höjd 16,5 cm. 12 000 kr (utrop 3 000 kr), Lilla Bukowskis.

Fyra dalahästar klubbades för 400 kr på Auktionskompaniet (utrop 300 kr).

Två hästar från 1900-talets första hälft kostade 650 kr (utrop 1 800 kr), Auktionskompaniet.

Inte bara hästar – en och annan gris eller höna platsar också i samlingen. Varför just hästen kom att bli så dominerande bland träleksaker är en av de saker Staffan reder ut nu när han håller på att kartlägga historien.

”Stilen avslöjar vem målaren är”

forts.

let 1939 på ena sidan. Den är en av rariteterna i Staffans samling, som han inte säljer för några pengar i världen.

– För mig handlar det inte om pengar. Alldeles för många hästar har försvunnit ut ur Sverige. Egentligen borde de vara belagda med exportförbud, precis som en del gamla allmogemöbler. De är ju en viktig del av vårt kulturarv, säger han.

För honom spelar det ingen roll om en häst är nött eller skadad. Han tillhör inte de samlare

som enbart letar efter felfria föremål. Sambon Anette har ibland lite svårt att förstå varför de ibland trebenta hästarna ska in i huset.

– Visst är de flesta vackra, men det är ju skillnad på patina och patina, säger hon och skrattar.

För Staffan har det som började med en kravfri sommarauktion blivit som ett kall för att bevara kulturarvet. Tillsammans med en annan svensk samlare arbetar Staffan nu med att dokumentera dalahästarna och deras

historia i en bok.

– Det finns väldigt lite dokumentation om gamla trähästar, och de som kan deras historia håller på att gå ur tiden. Jag tror att vi bara har fem, sex år på oss att samla in den information och kunskap som finns ute i landet. ●

Fotnot: Har du en äldre dalahäst där du känner till historien kring den? Staffan samlar information till sin bok, hör av dig till redaktionen så förmedlar vi kontakt.